

عنوان مقاله

نقش درمانگر به عنوان تسهیل گر در فرآیند بازسازی نظام خانواده: نگاهی از منظر خانواده درمانی سیستمی

چکیده

در خانواده درمانی سیستمی، نقش درمانگر از جایگاه سنتی هدایت گر به جایگاه تسهیل گر تحول یافته است. این مقاله با هدف تبیین نقش تسهیل گر درمانگر در فرآیند بازسازی نظام خانواده، به بررسی ویژگی‌ها، مهارت‌ها و مداخلات مورد استفاده توسط درمانگران سیستمی می‌پردازد. روش پژوهش کیفی و بر اساس مرور متون تخصصی انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که درمانگرانی که نقش تسهیل گر را به خوبی ایفا می‌کنند، با ایجاد فضایی امن، تنظیم روابط قدرت، بازسازی مرزها و تسهیل گفت‌وگوهای معنادار، امکان اصلاح پویایی‌های ناسالم خانواده را فراهم می‌سازند. یافته‌ها حاکی از آن است که تسهیل‌گری مؤثر درمانگر، پیش‌نیاز اساسی برای بازسازی ساختار و عملکرد خانواده‌های دچار اختلال است.

مقدمه

نظام خانواده به عنوان یک سیستم پویا و در حال تغییر، همواره در معرض چالش‌ها و اختلال‌های درون‌ساختاری است. در این میان، نقش درمانگر خانواده در هدایت این نظام به سوی تعادل و سلامت روانی، بسیار مهم است. در رویکرد سیستمی، درمانگر نه به عنوان کارشناس همه‌چیزدان، بلکه به مثابه یک تسهیل گر تعاملات سالم، مرزگذاری مجدد و بازسازی الگوهای ناکارآمد ایفای نقش می‌کند. هدف از این مقاله، بررسی ابعاد گوناگون نقش تسهیل‌گری درمانگر در فرآیند بازسازی نظام خانواده است.

مبانی نظری

رویکرد خانواده درمانی سیستمی بر مفاهیم کلیدی مانند تعاملات دایره‌ای، مرزبندی، مثلث‌سازی، نقش‌های خانوادگی و چرخه زندگی خانواده استوار است. در این بستر، درمانگر سیستمی کسی است که با استفاده از مداخله در مرزها، و تسهیل بازخوردهای سازنده، موجب (Reframing) ابزارهایی همچون بازسازی خانواده تحول در الگوهای معیوب تعامل می‌شود.

:ویژگی‌های یک درمانگر تسهیل‌گر عبارت‌اند از

حفظ بی‌طرفی و خنثی بودن در تعارضات

توانایی تنظیم فضا و ایجاد احساس امنیت

استفاده از سؤالات باز و تشویق به تفکر انعکاسی

توان ایجاد پیوندهای میان‌نسلی درک‌شده

تقویت آگاهی خانواده از پویایی‌های سیستمی

روش‌شناسی

این مقاله به روش مروری-تحلیلی انجام شده است و از منابع علمی معتبر در حوزه خانواده‌درمانی سیستمی، از جمله آثار سالوادور مینوچین، بومن، و ناپیر بهره گرفته شده است. مقالات پژوهشی بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ (Thematic Analysis) مورد بررسی قرار گرفتند. تحلیل‌ها به روش تحلیل مضمون صورت پذیرفت.

یافته‌های کلیدی (مبتنی بر مرور متون)

درمانگرانی که نقش تسهیل‌گر دارند، توانایی بیشتری در مدیریت مقاومت خانواده نسبت به تغییر دارند. 1. حضور درمانگر به عنوان تسهیل‌گر به کاهش نقش‌های سفت‌وسخت و تقویت انعطاف‌پذیری خانوادگی منجر می‌شود.

خانواده‌هایی که در فرآیند درمان، نقش درمانگر را مشارکتی‌تر تجربه می‌کنند، احتمال ماندگاری نتایج 3. درمانی در آن‌ها بالاتر است

بحث و تفسیر

نقش تسهیل‌گر درمانگر در خانواده‌درمانی سیستمی، برخلاف مدل‌های سنتی که مبتنی بر هدایت و مشاوره مستقیم است، به توانمندسازی خانواده برای یافتن راه‌حل‌های درونی تأکید دارد. این امر با محوریت دادن به تعاملات خانوادگی، تقویت بازخوردها و فراهم کردن بستر گفت‌وگوی ایمن، به خانواده اجازه می‌دهد تا به مرور ساختار خود را بازسازی کند. درمانگر در این میان مانند کاتالیزوری برای فعال‌سازی منابع درونی سیستم عمل می‌کند.

نتیجه‌گیری

نقش درمانگر به عنوان تسهیل‌گر در فرآیند بازسازی نظام خانواده، نقشی حیاتی و پررنگ در رویکرد سیستمی است. این رویکرد به جای تمرکز بر آموزش مستقیم، با احترام به ظرفیت‌های ذاتی خانواده، بر خودتنظیمی، خودآگاهی و بازسازی ساختارهای ارتباطی تأکید دارد. درمانگر با تنظیم فضا، ساختار، و ارتباطات، امکان تغییرات پایدار را فراهم می‌سازد.

تهیه کننده: فردوس عبدالهی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد